

“El mal any primer” a Cervera: Trasbals sòcio-polític i crisi de subsistència (1333)

MAX TURULL I RUBINAT

0. Introducció

En aquest treball pretenem estudiar l'inici i el primer desenvolupament de la crisi de subsistència que va patir Cervera al tombant de 1333; el tema no ha estat gens estudiat i pensem que presenta un interès indubtable.

És difícil de saber a fons què va passar aquell hivern de 1333. Les notícies són poques i fragmentades, però suficients per a què ens poguem fer ressò que al camp de la Segarra el blat, la civada i l'ordi eren escassos, i també el raïm. Els motius primers semblen ser climatològics, o almenys així ens ho insinuaren els contemporanis.

“Lo mal any primer”, doncs, no va ser un fenomen exclusiu del litoral català, sinó que ens adonem que va afectar també l'interior del país.

La documentació utilitzada no és altra que el primer volum de la sèrie de Consells conservat al Fons Municipal de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera. No hi ha —de moment— més documents que puguin afegir llum a la recerca; de manera que tot l'estudi es troba centrat en les notícies que dona el volum d'actes

corresponents a 1332-1333. El document s'enceta a mitjan març de 1332 i acaba a finals de desembre de 1333. Curiosament es barregen dos cicles. L'inici en març correspon a l'any eclesiàstic i té com a punt de referència l'Encarnació de Crist. De març a març corre un any sencer. Però per Nadal se celebraven les eleccions que renovaven el Consell Municipal; començava així l'any legislatiu que també durava dotze mesos. El nostre volum comença el març amb l'Encarnació, i acaba el desembre amb la fi de la segona legislatura que veiem. Les dates que oferim respecten aquesta partició.

Un altre volum de Consells no es troba fins l'any 1356. Dels privilegis reials i els pergamins conservats, cap fa referència al tema d'estudi. Per tant, hem de dependre de l'única font d'informació que ens resta a l'abast.

L'inconvenient és doble. Tenim la versió dels fets dels membres del Consell, però no sabem res del que va pensar i passar al poble. Ens ha arribat una informació com molt despersonalitzada i institucional. No podem reconstruir prou bé la magnitud del drama que deuriem viure un nombre més o menys ampli de famílies. Per altra banda, i això és frustrant per l'investigador, la documentació fineix el desembre de 1333, quan la carestia semblava més intensa a mesura que avançaven els dies. Ens hem quedat al mig del procés, sense saber com acaba i quines conseqüències comporta la crisi de subsistència. No hi ha manera de saber, amb la documentació d'avui, fins quan va durar la carestia de blat; fins quin límit va continuar empitjorant la situació; quina altra mena de solucions van buscar-se; quina fou la resposta popular al problema. Tampoc sabem si va incrementar-se i va cristallitzar l'agitació social a Cervera. Tot això, que probablement podríem respondre amb el volum que seguia de les actes municipals, s'ha perdut qui sap on.

Malgrat tot, la documentació que s'ha conservat és prou rica per fer-nos una idea del problema. Sens dubte la crisi de subsistència fou gran i de ben segur la fam va aparèixer a Cervera.

1. El context històric general i local

El segle IX va suposar per l'occident medieval l'inici d'un període d'increment demogràfic que es manifestaria més tard en l'aparició i consolidació d'importants nuclis urbans. L'augment de població i de necessitats materials —a més d'altres factors— va fer possible el desvetllament comercial que té en les ciutats el

principal exponent. La nova dinàmica econòmica, social i política va culminar al voltant del segle XIV per terme general a la nostra àrea.¹

Un dels efectes més interessants d'aquest període, és l'aparició, evolució i consolidació dels municipis.² Com a un esgrao més en el domini de classe d'aquella societat, el Règim Municipal va coincidir amb l'aparició d'un nou grup social urbà: el patriciat.³ Però a més a més d'instrument de domini polític, la institució municipal era el resultat d'una societat més complexa i dinàmica que la de segles anteriors. El govern municipal havia de vetllar pels problemes que afectaven la comunitat urbana on s'inseria.

A més d'aquest fenomen estructural, hem d'afegir la particularitat regional de la conquesta militar dels terrenys sota domini musulmà per part dels Comtes de Barcelona. La conjugació d'ambdós factors faria que a mitjan segle XII es trobin per Catalunya un bon grapat d'institucions municipals organitzades que madurarien al llarg del segle XIV.⁴

Les atribucions dels Consells locals van canviar amb el temps. Cada cop van guanyar en autonomia, i malgrat la vinculació amb un poder superior (laic o eclesiàstic, reial o feudal), tenien les mans força lliures per actuar segons llurs interessos. Una de les funcions més importants del Consell era la d'assegurar el regular proveïment d'aliments a la població de la vila. Cap document no explicitava aquesta feina, però de ben aviat va semblar normal i fou assumida pels prohoms, paers, consellers, cònsols o jurats.

1. Pierre Vilar ha estudiat bé el tema a la Corona d'Aragó. Incideix en un fet important: existeix contradicció entre el fet que el gran comerç i les grans fortunes privades perdurin fins ben entrat el segle XV, mentre la davallada agrària i demogràfica se centra al XIV? Amb l'existència de dos cicles diferents, relacionats, Vilar centra els inicis de la crisi a la fi del segle XIV, tot i que apareixen manifestacions primerenques ja al primer terç de centúria. VILAR, Pierre: *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, II. Edicions 62 S.A. Barcelona, 1964-1968. (pàgs. 162-163).

2. L'aparició i consolidació del municipi català ha estat àmpliament estudiada pel Dr. Font i Rius. Assenyala al segle XI com el moment d'apogeu del neixement d'un règim municipal rudimentari que incrementarà l'activitat el segle XII amb la conquesta militar de la Catalunya Nova. Els segles XIII i XIV foren de consolidació del Règim Municipal orgànic. FONT I RIUS, Josep M.: *Orígenes del Régimen Municipal en Cataluña* (2 vols). Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1946.

3. El tema del patriciat urbà ha estat especialment estudiat per HIBBERT, A. B.: «El Patriciat Urbà Medieval». *L'Avenç*, XLIV, pàgs. 26-32. Barcelona, 1981. L'article és una bona síntesi sobre un aspecte força discutit i polèmic. També és interessant per a una millor comprensió del problema, del mateix HIBBERT, A. B.: «La política econòmica de las ciudades», *Historia económica de Europa*, vol. III, pàgs. 195-289. (Universitat de Cambridge, 1967). Editoriales de Derecho Reunidas, Madrid, 1972.

4. FONT RIUS, Josep M.: *Orígenes del Régimen Municipal...* pàgs. 399-411.

L'entrada de productes de tota mena era activitat reservada als mercaders, però el municipi, i en altres casos el mateix monarca, tenien el monopoli i el control dels punts més importants del frument: la venda del blat, els molins, els forns, les carnisseries i les peixateries.⁵ Sia com sia, en totes les ciutats els governants locals tenien cura que no faltessin els aliments bàsics. Era una preocupació lògica si pensem que els primers consells van néixer per estar al servei de la universitat; i també calia tenir-ne cura per tal que el poble no s'esvalotés perquè faltés el pa. El pa era precisament un aliment bàsic. El més de tots. Pa i vi no podien faltar en cap taula aquell temps.⁶

El proveïment de blat a les grans ciutats catalanes ha estat estudiat pel cas de Barcelona, però en general es desconeix el tema per la resta del nostre domini. El centre neuràlgic receptor de carregaments de blat era Barcelona. Se sap que rebia blat de Sardenya, Sicília, Aragó i les contrades d'Urgell i la Segarra.⁷ Les vies principals eren dues: la terrestre de l'interior, que venia de l'Aragó o Lleida i passava per Cervera i Igualada; i la via marítima, que tenia com a centre Tortosa.

A nivell local, no es tracta d'explicar com era Cervera a mig segle XIV. Però sí cal emmarcar mínimament el fenomen que estudiem en unes coordenades polítiques, socials i econòmiques, en la mesura del possible.⁸

Per començar, podríem caracteritzar Cervera al voltant de 1332-1333 amb un període d'inestabilitat política. En menys de vint-i-cinc anys els sobirans catalans han dictat quatre reestructuracions del règim municipal cerverí. La freqüència dels canvis,

5. Un exemple molt clar el trobem a la Carta de Poblament concedida per Alfons I a Vilagrassa el 1185. En aquesta ocasió el monarca es reservava els forns i els molins. Utilitzem la versió de FONT I RIUS, Josep M.: *Cartas de Población y Franquicia de Cataluña*, Textos, I. 1., C.S.I.C. Madrid-Barcelona, 1969, pàgs. 243-245. «Preterea retineo ego, rex, ibi furnos et molendinos et iustitias et leudas...»

6. La importància que el Consell de les viles medievals va donar a la provisió de pa resta palesa en l'article de BERTRAN I ROIGÉ, Prim: «L'assortiment de pa a Cardona (1379)», *Cardener*, 2, Institut d'Estudis Locals de Cardona, 1985, pàgs. 119-123. I sobre la importància del pa i el vi en l'alimentació medieval, vegi's BERTRAN I ROIGÉ, Prim: «El menjador de l'Almoina de la Catedral de Lleida. Notes sobre l'alimentació dels pobres lleidatans al 1338», *Ilerda*, XL, pàgs. 89-124. I.E.I. Lleida, 1979. I STOUFF, Louis: *Revêtement et alimentation en Provence aux XIV et XV siècles*, Edit. Mouton, Paris, 1970. Pàg. 29.

7. CARRERE, Claude: *Barcelona 1380-1462. Un centre econòmic en època de crisi*, (2 vols.) (Paris-La Haye, 1967). Col. Documents de Cultura. Edit. Curial, Barcelona, 1978, pàgs. 339-366 (vol. I).

8. Pel que segueix, hem elaborat una síntesi selectiva de TURULL I RUBINAT, Max: *El Règim Municipal de Paeria. Cervera 1331-1333. Dinàmica social i política*. Editorial Virgili & Pagès. Col. Biblioteca de Cervera i la Segarra, sèrie Tibau. Lleida, 1986.

i el que van suposar, ens indiquen que ens trobem en un moment de transició. El darrer dels canvis, precisament, va tenir lloc el 1331⁹ i va dur-se a terme la legislatura de 1332-1333. Tractava sobre el sistema d'elecció de paers i consellers. Una carta dels habitants de Cervera datada el 1331¹⁰ i dirigida al rei, ens assabenta del descontent de la universitat amb els seus regidors. El motiu era la corruptela que imperava en el Consell cerverí, i l'incompliment de privilegis atorgats per l'autoritat reial. A aquestes queixes de la universitat va respondre el rei Alfons III amb l'abans dit privilegi del 1331, on dictava un seguit de mesures regeneradores en molts sentits.

Del descontent documental se'n dedueix l'existència de tensions socials i reivindicacions polítiques. Sabem, però, que el descontent va persistir després del darrer privilegi regenerador. Al llarg de tot l'any 1333 trobem constants referències a les «males rancors» i les «baralles» entre els propis habitants de Cervera. És comú de trobar conjuntament períodes d'inestabilitat política amb moviments socials crispats.

Un dels altres aspectes interessants d'aquest Consell de mig segle XIV és el seu estat financer. Les queixes de 1331 informen sobre el desgavell hisendístic que van provocar els jurats corruptes. Corrupció que abastaria l'aspecte polític i també l'econòmic: quedar-se amb diners del Comú; recollir-ne més del compte; fer-ne mal ús, etc... És fàcil entendre que el Consell fruit de la renovació d'Alfons III el 1331, que entraria en vigència el 1332, estaria en certa mesura hipotecat i sota els efectes de la decadència i desgavells anteriors. Ens hem adonat que el pagament de deutes suposava el 83'2% del total de les despeses efectuades per aquell primer Consell. Bona part de les despeses anaven destinades a tornar diners a jueus de Tàrraga, i a prohoms de Cervera i Lleida que n'havien deixat anteriorment. Amb uns ingressos equilibrats (sobretot amb questes i violaris), el Consell es veia impotent per fer altra cosa que no fos tornar el que es devia.¹¹

9. Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC), Fons Municipal, pergami n.º 29. Publicat per CANELA I GARAYOA, Montserrat i TURULL I RUBINAT, Max: «Tres pergamins inèdits del segle XIV» *Butlletí de Dialectologia Nord-Occidental*, 4. Edicions del Butlletí, Fondarella (Urgell), 1985. pàgs. 35-43.

10. El document, de 1331, és d'excepcional interès. No el coneixem directament, sinó per gentilesa d'una còpia del prof. Manuel SÁNCHEZ MARTÍNEZ (es troba conservat, però, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

11. Sobre les despeses del Consell de la Paeria de Cervera: TURULL I RUBINAT, Max: «Les finances de la Paeria de Cervera. Les despeses del Consell a mig segle XIV». Comunicació presentada a la XVIª trobada del Grup de Recerques de les Terres de Ponent, a Cervera l'abril de 1985. En premsa a *Recerques. Terres de Ponent*. Tàrraga, 1986.

Per tant, el 1332-1333 trobem un Consell de la Paeria renovat. Amb canvis reials s'intenta d'evitar la corrupció política i econòmica. És un Consell que pateix els efectes de la crisi anterior. Però quin era el comportament dels membres del Consell en el període crític que estudiem? Quin comportament institucional observem en la Paeria el 1333?

Centrarem la nostra atenció a tot el que va passar els mesos de novembre i desembre, quan es troben les advertències més clares de problemes alimentaris.¹²

La quantitat de sessions celebrades pel Consell durant la primera legislatura (1331-1332) va ser de dos el novembre i dos la primera quinzena de desembre; mentre que la segona legislatura (1332-1333) la xifra de reunions va augmentar a quatre i set, respectivament. No és així quan analitzem el promig d'assistència de paers i consellers a les sessions celebrades. Les xifres pertanyen als promitjos per quinzenes:

	1. ^a legislatura		2. ^a legislatura	
	paers	consellers	paers	consellers
Novembre I	4	14	2'5	7
Novembre II	4	12	2'5	9
Desembre I	4	10	2'5	7
Desembre II	4	9	3	4

(fins el dia 25)

Es veu clarament que un augment de sessions no es correspon amb un increment d'assistència, ans al contrari, aquesta ha baixat en tots els casos. I és que si en la primera legislatura els paers assistien en un 84'42% del casos, i els consellers en un 59'55%, en la segona legislatura ho fan en un 70'15% i 49'28%, respectivament.

En canvi augmenta espectacularment el nombre de prohoms que assistiren a les reunions del Consell de la vila. Entre octubre i desembre de 1333 van assistir prohoms a totes les convocatòries que es van celebrar, cosa que no passava les altres vegades. A més d'aquest interès en no deixar passar cap reunió, també va augmentar molt el nombre de prohoms assistents. Tenim un promig de 29 prohoms per sessió l'octubre de 1333; de 26'2 el novembre, i 33 la primera quinzena de desembre del mateix any. Aquestes xifres

12. TURULL I RUBINAT, Max: *El Règim Municipal de Paeria...*

contrasten amb els 11, 0 i 8 prohoms que van assistir de mitjana els mesos de l'any anterior. Els 33 prohoms de desembre de 1333 són una de les xifres més altes de tot aquell any legislatiu. Si mirem encara més prim, ens adonarem que en les sessions dels dies 11 i 16 de desembre —quan el problema del blat era més angaiós— van presentar-se al Consell 22 i 41 prohoms respectivament. La xifra no és gens menyspreable. Per altra banda, aquests dos dies que van dictar-se tantes mesures fiscals i restrictives, només és anotada la presència de tres paers i tres consellers el dia 11, i tres paers i cinc consellers el dia 16 (recordem que el Consell era format per quatre paers i vint consellers).

D'aquestes apreciacions hom pot deduir-ne un comportament institucional sensiblement diferenciat el desembre respecte d'altres mesos: augmenta força el nombre de sessions; es dispara la xifra de prohoms que hi assisteix; i també s'engreixa fins arribar al 100% el nombre de sessions a les que va anar la prohomènia de Cervera. Podem dir, en aquest sentit, que el mes de desembre de 1333 el Consell de Cervera va tenir més activitat de la normal, tot i la minva d'assistència de paers i consellers.

Finalment hem de concloure amb el tipus de govern que havia a Cervera aquells anys. Si bé hem vist que Alfons III es va esforçar en tallar de soca-rel el malgovern urbà,¹³ no podem pas afirmar que l'intent aconseguís un èxit total. Les mesures reials són anti-oligàrquiques. Ens ho mostra la voluntat d'evitar que es repeteixin càrrecs en les mateixes persones any rera any. En aquest sentit pensem que el rei no va aconseguir el seu objectiu. Possiblement es va regenerar el Consell i es va guanyar en honestedat, però el Règim Municipal cerverí mantenia formes oligàrquiques. S'arrossegava el bagatge polític i institucional oligàrquic d'anys passats; trobem un elevat grau de concentració de càrrecs; tenim notícies de friccions extra-institucionals; les queixes de la universitat adreçades al sobirà; la necessitat de la presència d'un delegat reial per aconseguir un consens gairebé impossible en el mecanisme electiu; les connexions de personatges d'una legislatura a una altra; els llinatges que es repeteixen arreu; la concòrdia —aparent com a mínim— dins el Consell. Tot ens fa pensar en

13. I n'és mostra la menció d'Alfons III en l'abans dit privilegi de 1331: «...sobre la qual ordonació, elecció de jurats eren feytes a vegades alcunes enjúrries per tal car certes e assenyalades perssones per cascun an eren establides en lo dit offici, e desigualtat en les dites mans ab alcunes vegades ere servada...». AHCC. Fons Municipal, pergami, n.º 29. (Vid. nota 9).

un sistema polític oligàrquic amb domini del que s'ha anomenat patriciat urbà.¹⁴

2. «El mal any primer» en altres dominis catalans

Fins fa molt poc temps, el segle XIV català era un dels més desconeguts de la nostra història. En tot cas estaven al descobert les glòries de les conquestes dels comtes catalans i l'expansió per la Mediterrània. Poc a poc alguns investigadors han centrat llur atenció en aquella primera crisi de la feudalitat que va manifestar els primers símptomes el segle XIV, i va ser plena a Catalunya el segle XV.

En aquesta circumstància històrica trobem "*el mal any primer*". Primer avís de la crisi? Davallada esporàdica i accidental? El tema ha estat molt poc estudiat. En tot cas, les investigacions sols se centren en l'àmbit barceloní i, menys, en les contrades gironines. Com passa sovint, es tendeix a generalitzar el que sabem sobre el cap i casal de Catalunya. Però cal rectificar o ratificar les asseveracions arriscades i comprovar quina fou la dinàmica en l'àmbit de la Catalunya Nova i interior.

Al marge de la historiografia romàntica del segle passat i inicis de l'actual, Pierre Vilar ha estat el primer investigador modern que ha integrat el tema de les primeres crisis de subsistència amb la crisi general que va patir la Corona d'Aragó els segles XIV i XV.¹⁵ Fent-se ressò de Pella i Forgas, ha relançat el tema del "*mal any primer*". Hi ho ha fet amb un breu comentari en què parla de la manca de blat d'aquell període i de les crisis i epidèmies que havien de succeir-se en els anys veniders. Pella i Forgas, amb la documentació dels Cronicons i el «Monjo desconegut» d'Ullà, informa sobre la fam que va patir el camp empordanès aquells anys. Batejat popularment com "*lo mal any primer*" a Girona, el fenomen ha estat estudiat també a Barcelona; el mateix Pierre Vilar en fa referència, però tenim d'altres estudis més complerts.

Carme Batlle assenyala la data de 1325 com a la primera notícia de manca de cereals. Fet que continuaria fins les notícies més esclaridores de 1332, 1333 i en endavant. L'estudi dels preus del

14. HIBBERT, A. B.: «El Patriciat Urbà Medieval»...: «En el procés de formació del patriciat hi ha dos processos involucrats, que són la transformació interna d'una antiga classe dominant, i el reclutament de noves famílies a partir de mercaders i artesans amb més reeixida, sovint immigrants o descendents d'immigrants» (p. 30).

15. VILAR, Pierre: *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, pàg. 147 (vol. II).

cereal és un bon indicatiu de la penúria. Si el 1325 la quartera de blat havia arribat a 61 sous, el 1333 la trobem taxada en 42 sous. Carme Batlle coincideix amb Pierre Vilar en indicar la possibilitat de 10.000 morts resultat de les privacions del moment, segons documentació municipal. El seu estudi continua analitzant les altres epidèmies i crisis que va patir Barcelona en els anys següents, i el desgavell financer en que es va trobar abocat el Consell de Cent. Inclou la crisi del "*mal any primer*" dins els factors que contribuïren a la crisi social i econòmica de Barcelona a mitjan segle xv.¹⁶

I continuant amb Barcelona, la investigació més especialitzada pel tema que tractem pertany a Sebastià Riera.¹⁷ L'autor indica l'estiu de 1332 en parlar de la mala collita que va deixar sentir els seus efectes en la gran metròpoli catalana. L'octubre d'aquell any el Consell de Cent ja es va veure obligat a subvencionar el preu del blat per posar-lo a l'abast de tothom. Però —seguint Sebastià Riera— les mesures s'incrementaren l'estiu del 1333, quan la carestia era ja tan preocupant que els governants van dictar un seguit d'ordinacions extraordinàries. L'hivern d'aquell any va passar marcat per les dificultats. Encara pot resseguir-se la preocupació pel vituallament del blat tot l'any 1334, amb nombroses ambaixades municipals per fer front a la crisi. Riera considera el moment àlgid els mesos de gener i febrer de 1333, segons el còmput de l'Encarnació. El final de la crisi el considera pels volts de juny d'aquell 1334 amb la nova collita.

A més a més de la revolta social que comportaren les dificultats alimentícies, el tema dóna peu a estudiar les rutes bladeres, les àrees d'exportació de cereal, les conseqüències en les finances locals, i la intervenció reial en els afers municipals.

El mateix Sebastià Riera, utilitzant els Llibres de Consells del municipi barceloní, ens confirma que també la ciutat de Girona patia necessitats de cereal a mig març de 1334.

El blat arribava a Barcelona dels més diferents indrets: Gènova, Sicília, Castella..., però també Lleida, l'Urgell i la Segarra.

16. BATLLE GALLART, Carme: *La crisis social y económica de Barcelona a mediados del siglo XV*. Anejos del «Anuario de Estudios Medievales» III. C.S.I.C., Barcelona, 1973. Tracta el tema del «mal any primer» a les pàgs. 44-56.

17. Sebastià RIERA VIADER és l'autor d'una tesi de llicenciatura dedicada al «mal any primer» a Barcelona. És consultable a la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona. A més, també és l'autor d'un treball que du per títol «El proveïment de cereals a la ciutat de Barcelona durant el mal any primer (1333): la intervenció del Consell de Cent i de la Corona», *Actes del IIon. Congrés d'Història del Pla de Barcelona* (celebrat a Barcelona del 5 al 7 de desembre de 1985). Agraïm la gentilesa d'haver-nos facilitat una còpia d'aquest treball que es troba en premsa.

Algunes compres a la darrera comarca estan datades a finals de desembre de 1333, precisament quan —com veurem després— el problema és més intens a Cervera.

3. Agitació social a Cervera

És difícil d'estudiar la dinàmica social d'una comunitat. La tensió social difícilment és documentada en els textos; i quan ho és, es fa segons un dels bàndols en conflicte, com és obvi. En el nostre cas no podem afirmar que l'agitació social a Cervera el 1332-1333 sigui el resultat i l'efecte de la carestia de blat. Ja hem insinuat que el problema és realment greu el desembre de 1333, mentre que els indicis de tensions socials se succeeixen tot l'any. Cal recordar que un ambient de crispació social combinat amb una crisi de subsistència pot donar resultats d'allò més violents i agitats.

El desordre ciutadà i les “*males rancors*” són, doncs, precedents a la fretura de blat. La lletra adreçada al rei per la universitat de Cervera el 1331, manifestant el descontent pel desgovern i la corrupció, és un punt de partida interessant que completarem. Exemples de violència, baralles i conflictes se'n troben arreu en la societat feudal. Les ciutats no se n'escapoleixen. Com ara, gairebé tota aquesta violència tenia caràcter social. En destriarem els casos més clars o interessants com a exemple.

Molt aviat, el 22 de maig de 1332, el Consell nomena una comissió per intentar la “*tranquil·litat a bon estament de la vila*” i evitar que “*aye oy rancor e mala voluntat per rones, per ferides o per naffres, o per morts, o per [qual] que altra rahó, los quals prohòmens s'entrameten de metre pau e de fer composació de lur poder e saber entre aquels [] y o ranchor sie segons que és dit*”.¹⁸ Les notícies sobre desavinences i conflictes, sense especificar de què es tracta, continuen, i els esforços reials i municipals s'intensifiquen el desembre del 1333. En una de les últimes reunions del Consell, i referent a la visita del Patriarca d'Alexandria, l'infant Joan, s'anota que aquest “*agués molt tractat amb els (prohoms elegits a tal efecte) de pau sobre alcunes ranchors o males voluntats que són suspicades ésser entre alguns de la vila per algun sedament que ere estat o és dit ésser el poble, o entre alguns del poble*”.¹⁹ És ben possible que les “*males rancors*” fossin conseqüència

18. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 14 vº.

19. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 102 vº.

—encara— de la disconformitat sobre el sistema electiu de paers i consellers, i per tant continuació del conflicte manifestat el 1331. I les males voluntats no eren enganyifa: el 9 de desembre —no sabem per quin motiu— el Consell decideix de penjar Bernat Vidal, de Sant Vicenç dels Horts.²⁰

Altres notícies afecten més d'aprop la carestia de cereal i productes necessaris. El 8 de juliol el Consell decideix de posar guardians dels vinyògols pels termes de la vila i pels afores, a fi i efecte d'evitar la devastació de la verema i els espelts. Els guardians, segons s'indica, hauran de denunciar sigui qui sigui que entri o surti de possessions d'altres.²¹ S'insisteix sobre aquest tema a finals d'octubre, i es discuteix sobre la necessitat de pagar remuneració als guardians. Se cerca una font de financiació, i s'anuncia que en darrera instància fóra el comú de la vila qui pagaria el dispendi.²²

Les bandositats i el pillatge afectaven tota mena de possessions. El 27 de gener de 1332 (any de l'Encarnació), el Consell es fa ressò del fet que pels voltants de la vila es robaven i desapareixien «sarmoners, mayllols, arbres fruiters i altres coses».²³ La Paeria decidia una vegada més de posar protecció a càrrec del comú totes les propietats on els "terratinents" fossin gent de Cervera.²⁴

Però la violència no sols consistia en pillatge: odis, venjances i rancúnies també feien aparició. Pere d'Agadés es queixava que li havien cremat blat i una vinya, i que els autors del dany havien tornat cap a la terra del Bisbe d'Urgell.²⁵

El cúmul de violència deuria haver ultrapassat el límit normal quan el Consell va decidir-se, a finals de juny de 1333, a dictar ordres limitant l'armament que podia dur-se estant dins la vila. Per a bon "*estament de la vila*", i donat que se "*seguien mals e*

20. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 107 vº.

21. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 20 vº.

22. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 31 rº.

23. *Sarmoners* probablement és una varietat dialectal de sarment (branca d'un cep). *Mayllol* (mallol) és un cep jove, el primer any que és plantat (DCVB). És interessant d'annotar la presència documentada d'arbres fruiters a la Segarra, comarca que amb el temps s'ha especialitzat en el cultiu del raïm (ara gairebé perdut) i dels cereals.

24. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 50 vº.

25. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332,1333, f. 77 vº. Agustí DURAN I SANPERE s'ha fet ressò de les bandositats nobiliàries entre els homes dels castells i els de paratge. És força il·lustrativa l'escena que ens narra datada el 1388. *Llibre de Cervera*. Col. Biblioteca de Cervera i la Segarra. Edit. Camps Calmet, Tàrraga, 1.ª edició, 1972 (2.ª edició Ed. Curial, Barcelona, 1977). pàgs. 94-95.

greuyes", s'anuncià que "nuyl hom estrany o privat de qualque condició sia, no gos portar espasa per la vila, si donchs cavalier o son fiyl no era; ne gos portar sinó I coltel solament gran o poch, qual se vuyle, ne brotxa ab coltel punyal, ne altre ab coltel gran".²⁶

¿Té aquest seguit de conflictes una relació directa amb la fretura de gra d'aquell any? O bé la carestia trobarà el terreny adobat per un esclat de proporcions majors? Sigui com sigui, no hem d'oblidar que ambdós moviments o cicles —el de reivindicació política, i el de reacció davant la fam— difícilment es trobarien desvinculats. Pensem, sinó, en una ordinació del Consell datada l'1 de setembre d'aquell 1332. S'estipula quins dies es podrà veremar en les àrees vinculades a Cervera (les quadres jussanes, les sobiranes, i el cor de la vila);²⁷ es remarca que no es faci abans "*sinó de voluntat dels Senyors dels Castells, on los homes de la vila són terratinents*".²⁸

4. La situació financera del Consell

Ja hem expressat abans la possibilitat que el Consell dels anys 1332-1333 es trobés lligat de mans i peus pels deutes i el desgavell financer d'un període tortuós anterior, denunciat el 1331. Ara intentarem d'esbrinar més d'aprop com es trobava el Consell als volts de 1333.

L'anàlisi dels ingressos i les despeses pot donar un xic de llum. El sistema financer més important era la recaptació de questes i la venda de violaris.²⁹ Les questes es recollien per ser pagades al rei; i els violaris, com els censals, suposaven pagar una pensió a unes persones a canvi d'un capital deixat en un primer moment

26. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 80 v°.

27. La notícia presenta interès també per l'urbanisme medieval de Cervera. Es confirma —sembla ser— la teoria que el casc urbà, com a mínim al Cap Corral, no era pas concentrat sinó molt espaiat. Aquesta morfologia urbana probablement es trobava també en altres zones de la vila. Sobre el tema, i particularment a Cervera: ESTEVE I VILA, Josep; MARTÍ I FALIP, Antoni; TURULL I RUBINAT, Max: «Evolució històrica i urbanística del Carreró de les bruixes» dins *El Carreró de les Bruixes. Una estructura medieval de la ciutat de Cervera*. Sèrie Nova, 5. Biblioteca de Cervera i la Segarra, 1985. Pàgs. 13-66.

28. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 26 v°.

29. Pel tema de les questes en general, SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel: «"Questie" y subsidios en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIV: el subsidio para la cruzada granadina (1329-1334)». *Cuadernos de Historia Económica de Cataluña*, XVI. Barcelona, 1977. pàgs. 11-53.

Sobre les finances de la Paeria de Cervera, i en especial els ingressos del Consell, TURULL I RUBINAT, Max: «El sistema financer de la Paeria de Cervera: els ingressos del Consell (1332-1333)», *Ilerda*, I.E.I., Lleida, 1986.

en efectiu. A finals de juliol de 1333 el Consell ja havia venut tres violaris per la necessitat que tenia de diners.³⁰ Per quins motius? Havien de pagar la quessa al rei i encara no tenien ingressos suficients. Aquell 30 de juliol, a més, s'especifica que el Consell devia diners per un dels violaris anteriors, i també devia una forta quantitat a jueus de Tàrraga.³¹ Hi ha pocs ingressos fixos —no hem entrat en l'estudi del Manifest—³² i les despeses del moment obliguen a vendre violaris. Sabem que una altra font d'ingressos eren els préstecs rebuts sobretot de jueus, ja que llur devolució la tenim força documentada.³³

Un cas interessant és el préstec que un dia van fer seixanta prohoms de Cervera i Lleida, i que la primavera del 1332 havia de redimir-se. Els paers van dir que no era possible de fer-ho, i es preguntaven *"d'on auriem zo que a pagar auriem, com res de la universitat no tinguessen segons que digueren"*.³⁴

Segui com sigui, el total de despeses del Consell estava distribuït com segueix: ³⁵

1. Despeses generals

Devolució de préstecs	1'7% del total
Serveis Socials	1'1% » »
Institucionals	11'5% » »

2. Remuneracions per serveis

Diferent mena de serveis	2'1% » »
------------------------------------	----------

3. Deutes

Jueus	17'3% » »
Prohoms Cervera-Lleida	34'8% » »
Erari reial. Questa	31'1% » »

30. La utilització de violaris i censals per la financiació està estudiat a Barcelona per CARRÈRE, Claude: *Barcelona 1380-1462...* (vol. I, pàgs. 175-182).

31. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 83 vº.

32. Els *Llibres del Manifest* (segle xv) a Cervera han estat estudiats per Joan Canela (1476) i Montserrat Sanmartí (1490), que han presentat la investigació com a tesi de llicenciatura a la Universitat de Barcelona. El primer autor està aprofundint la recerca dins el mateix 1476 i sembla ser que els resultats poden ser d'allò més interessants per l'estudi de la Baixa Edat Mitjana a Cervera.

33. Sobre les despeses de la Paeria i el pagament de préstecs TURULL I RUBINAT, Max: «Les finances de la Paeria de Cervera. Les despeses del Consell a mig s. XIV». Molts dels jueus que havien deixat diners eren de l'aljama de Tàrraga. Els noms d'alguns d'aquests prestamistes que tenim documentats a Cervera, també els coneix Josep M. LLOBET I PORTELLA a Tàrraga: *Algunes notícies sobre els jueus de Tàrraga (1303-1486)* I.E.I. Lleida, 1984, pàg. 6.

34. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 5 vº.

35. TURULL I RUBINAT, Max: «Les finances de la Paeria de Cervera...».

En definitiva, tenim un Consell força endeutat; que es veu en la necessitat de pagar deutes anteriors sense que pugui satisfer-los tots, alhora que ha de pregar noves pròrrogues i raure a la venda de violaris per aconseguir capital.

5. Els símptomes i els senyals

Hem indicat abans que el blat era un producte bàsic en la dieta alimentícia de la gent.³⁶ Pa i vi eren dos productes de primera necessitat i així és encara en les actuals societats rurals. La importància que tenia la producció de blat i raïm és evident en adonar-nos del control que l'autoritat superior —reial o feudal— exercia sobre aquests productes. Efectivament, els forns i els molins estaven vigilats pel municipi. Veiem com el 8 de gener de 1332 el Consell elegia càrrecs que tindrien cura del control de la producció i el comerç. Tot i ser ben diferents, ens interessa adonar-nos que entre els càrrecs trobem el de guardià del blat, de les mesures del vi, de les flequeries i dels forns.³⁷ A més dels càrrecs ordinaris, en sorgiran d'altres quan la situació sigui més precària.

Entrem ja en l'estudi dels primers símptomes o senyals de la anormalitat. El pas d'una situació normal i ordinària a una altra on mancava el gra, va produir-se de forma paulatina. Però observem un canvi de ritme en la legislació al respecte. ¿A partir de quan les dificultats van començar a ser preocupants i quins símptomes trobem de la crisi cerealística oberta?

Abans que res, recordem per uns moments quin era el cicle de producció de cereal i raïm a la Segarra. A partir de mig agost i fins les darreries de setembre els pagesos llauren i preparen la terra. Després adoben la terra, i ho fan uns dies a finals de setembre. L'octubre i el novembre es dedica a sembrar, fins que el juliol, i si tot ha anat bé, es recull el fruit i s'emmagatzema els començaments del mes d'agost. Aquest és el cicle —amb les variants pertinents— pel blat, la civada i l'ordi. El raïm és diferent. S'esporta durant el febrer i març per començar a llaurar el maig. Setembre i octubre són mesos de collita i verema.

Tot sembla indicar que el juliol de 1332 la normalitat era absoluta en la producció de cereal. El Consell prohibeix en Bertran

36. BERTRAN I ROIGÉ, Prim: «El menjador de l'Almoïna...» i STOUFF, Louis: *Revi-taillement et alimentation...*

37. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 48 vº i 1 vº.

dels Arcs d'entrar verema del Canós a Cervera.³⁸ Pel gener del mateix any s'elegeixen els càrrecs ordinaris de sempre; res obliga a triar-ne de nous. Trobem una relació de tots els forns que hi ha a Cervera en els quals s'hi assignen dos guardians a cada un.³⁹

La primera menció que pot alertar apareix el 5 de maig de 1333, i és una indicació sobre els problemes climatològics que afectaven la terra. Com fos que no plovia i la sequera afectava el blat, s'apreciava que certes persones pretenien d'augmentar-ne el preu. Per tal d'evitar carestia de gra per dolenteria d'algú que l'emmagatzemés, el Consell anomenava uns guardians que regulessin l'entrada de blat a la vila, i a l'ensem evitessin una sortida massiva que originés increments excessius en els preus. Sobre aquesta qüestió, el Consell també acordà que novament es fes pública la crida que van elaborar els jurats el passat dia 13 de desembre de 1332.⁴⁰ Aquesta primera notícia ja és força interessant, i la referència climàtica és prou clara: "*E com per ço com no plovie lo blat puyàs fort...*" La nota sembla contradictòria, ja que indica que el blat pujava bé, i després s'especifica clarament l'interès per evitar la carestia de blat. Observi's també que el text fa referència a l'existència de *jurats*. Aquests eren els càrrecs municipals de govern abans de la reestructuració de 1331 que va introduir la forma de *paers* i *consellers*.⁴¹

Del mateix dia 5 de maig és l'ordinació del Consell sobre la celebració d'una processó. Es donava el cas que feia tres dies una de les *mans* ja n'havia celebrat una. Ara el Consell prenia la iniciativa de convocar-ne una segona de caràcter general. Com fos que no s'indica el motiu, pensem que es tractava de cercar remei a la sequera persistent. Durant la processó estava prohibit de treballar i obrir obradors, i faria dejuni tothom de més de dotze anys.⁴² És interessant adonar-se que és el Consell i no el poder religiós qui

38. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 20 r°.

39. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 48 v°. Vid. apèndix documental pels forns que hi havia a Cervera. Sessió del 8 de gener de 1332 (any de l'Encarnació).

40. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 64 v°.

41. Així ho reflecteix, per a un moment avançat, el privilegi reial de 1331, que es fa ressò de l'existència de *jurats* que serien substituïts pels *paers* i *consellers*. Aquesta és la menció que ens interessa: «...cascun an eren acostumats de ser rebuts avet tornats a VI jurats ... los dos d'aquels fosen de mà mayor, e los altres dos de mà mà (sic) miyana, e los romanens dos de mà menor... ordonam que d'aquí enant per cascun an IIII paers sien establits tan solament en lo dit offici ... per tal que sien XX per comte los conseylers desús dits...» AHCC, Fons Municipal, pergami, núm. 29. Publicat i comentat per CANELA, M. et TURULL, M.: «Tres pergamins inèdits del segle XIV».

42. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 65 r°.

pren la iniciativa en aquesta activitat «espiritual». Duran i Sanpere ja ens ha explicat que la lluita per l'aigua a Cervera era un fet corrent. De forma regular, i no extraordinària com passà el 1333, assenyala la recerca de fonts d'abastiment per a la vila; ha documentat aquesta indagació el 1376, i ha explicat com va continuar per molt de temps.⁴³

De nou el 8 d'agost les actes del Consell són força riques en indicacions que són quelcom més que simptomàtiques. Sembla ser que es trencava un costum molt usual a la vila i a les ciutats medievals en general.⁴⁴ Es derogava una norma proteccionista i s'encetava un període de liberalització controlada pel govern municipal. S'explicava que els anys passats, i per profit de la vila, es prohibia de comprar verema als forasters dels castells del voltant; també es prohibia, seguint el costum, que ningú forani entrés verema a Cervera. L'any en curs, però, era diferent, ja que *"aquest an fos fort faylat l'espelt de la venema..."* En conseqüència calia canviar de política econòmica. Es reconeixia que enguany havia poca producció pels termes i les partides de la vila. La causa semblava ser que alguna zona havia sofert pedregada que havia afectat i malmès la collita normal. El consell anuncia que *"solament aquest an ... sie revocada la dita ordinació de no metre venema. E axí enguan, que tot hom de la vila puixe conprar venema en qual loch se vuyle. E tot hom estrany nich puixe metre a sa voluntat"*.⁴⁵ La notícia d'aquest agost ratifica la primícia del 5 de maig. Tres mesos després d'anunciar que no plovia, es diu que ha pedregat; que les inclemències del temps han afectat la verema —no el blat, com abans—; i que es fa necessari de permetre allò que mai s'havia permès: afavorir el mercadeig de gra i verema amb gent estrangera. Res es diu, fins ara, del blat. Però hem de pensar que si pujava fort i les espigues estaven farcides, una pedregada podia malmetre molt aviat la collita sencera.

Només dues setmanes després de l'anterior Consell, es dicten noves mesures preventives. Altra volta l'element climàtic apareix com a causant de legislació municipal. En aquesta ocasió —el 24 d'agost de 1333— els camperols de la vila expressen llur preocupació al Consell pel fet que la verema ja és madura i encara no és permès de collir-la. En prevenció per *"pluyes e per altres accidens e maneres que soven s'esdevenen"*, pregunten als paers i con-

43. DURAN I SANPERE, Agustí: *Llibre de Cervera*, pàg. 70.

44. WERVEKE, H. Van: «El auge de las ciudades», *Historia económica de Europa*, III, pàgs. 3-50.

45. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 85 v°.

sellars que permetin ja de collir-la. Així ho fan els dirigents locals, i estableixen quins dies es podran veremar les quadres i el cor de la vila. S'insisteix que ningú gosés fer-ho fins arribat el dia manat, tal com era costum.⁴⁶ La preocupació de "*les gens*" és evident. L'existència d'accidents atmosfèrics passats els fa témer per la verema que es deuria salvar de les pedregades.

L'ordinació del 8 d'agost que permetia extraordinàriament d'entrar blat a la vila, aviat va fer efecte. El 31 del mateix mes ja es palesa aquesta importació cerealista. S'aclareix que els homes de fora que duguin blat a Cervera l'hauran de vendre a la plaça i no en botiga. Potser el més representatiu és adonar-se que el Consell enfranqueix d'imposició els qui portin blat i el vinguin el mateix dia. Aquests no hauran de pagar res; sí que hauran de fer-ho si el duen a una botiga o bé el compren, suposadament per a la revenda, tal com era costum.⁴⁷

Sembla com si a mesura que passen els dies el problema es tornés més i més present. Ara verema, ara blat, el Consell fa una política atípica, totalment afavoridora de l'entrada de blat; fins al punt que lliura d'imposició qui exerceix aquesta activitat.

Síntomes i senyals? O ens trobem ja al mig de la carestia de blat i verema? La documentació sembla indicar-nos que a partir de la tardor de 1333 el Consell estava molt més preocupat per la qüestió. Si fins ara parlàvem de símptomes, a partir del novembre, i sobretot durant el desembre, podem dir que la fretura va trobar els moments més intensos; sempre segons la documentació que tenim a l'abast.⁴⁸

6. Crisi de subsistència i solucions a l'abast

L'atorgament de facilitats per introduir gra i vi en la vila van continuar tota la tardor. A començaments de setembre, i davant l'evidència que la verema d'aquell any era fluixa, el Consell va canviar una vegada més les ordinacions antigues. Tot i que a les corts de Montblanc s'havia dit que la imposició o tribut pel vi seria d'1/8 part de les mesures, a partir d'ara el sistema de tribut

46. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 89 rº.

47. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 92 vº.

48. Sebastià RIERA VIADER assenyala els mesos de gener i febrer de 1334 (1333 segons l'any de l'Encarnació) com el moment de màxima intensitat de la carestia. En el nostre cas ja hem vist que el desembre és el mes on les dificultats són evidents, però hem de recordar que no tenim conservada la documentació dels mesos següents (gener i febrer) per establir comparacions. Sebastià RIERA VIADER: «El proveïment de cereals a la ciutat de Barcelona...».

serà diferent. No caldrà treure res d'imposició, però s'hauran de pagar 3 diners per lliura del vi que entri a la vila, mentre que el comprador no haurà de pagar res.⁴⁹

Octubre i novembre, sorprenentment, van ser mesos de poques sessions en el Consell; dues el primer, i quatre el segon. Tot podria ser que deixessin de ser anotades per qualsevol impensable motiu. Però és improbable. Més aviat caldria pensar que el Consell estava ocupat aquells dies amb la visita del noble Guillem de Cerveylló,⁵⁰ procurador del rei que estava a Cervera per cercar solucions al problema de la pau ciutadana.

El cas és que el tema del blat i la carestia reapareix el dimarts 11 de desembre amb una contundència total i fora de dubtes. En una sessió amb pocs paers i consellers, però amb vint-i-dos prohoms, l'escrivà començà la transcripció amb aquesta frase: "*E com gran carestia fos en la vila de Cervera...*".⁵¹ Dos folis sencers van dedicar a anotar els acords del dia, tots referents a la manca de blat. La declaració és absoluta, i ens estranya no haver trobat cap menció a la fretura des d'aquell setembre passat. Les disposicions d'aquest dia tenen caràcter diferent i semblen mesures d'urgència.

La crisi de producció afectà el blat, i també la civada i l'ordi. S'observa que una conseqüència de la carestia ha estat l'augment del preu dels productes. El blat va pujar a 24 o 25 sous,⁵² i més encara la mitgera d'ordi. Per fer front a l'alça, el Consell amb la conformitat del batlle de Cervera⁵³ —personatge que intervé molt

49. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 93 r°.

50. Guillem de Cerveylló és el veusportant del Procurador de Catalunya, coincidint amb el «Gerens vices». Segons LALINDE ABADIA, era una magistrat reial de segon ordre però amb jurisdicció per tot el Principat. Sobre la seva actuació a Cervera, TURULL I RUBINAT, Max: *El Règim Municipal de Paeria...* És important la seva presència en intentar conciliar l'agitació social que vivia Cervera i intentar aconseguir un consens en el sistema electiu dels càrrecs del Consell. En un nivell més general, LALINDE ABADIA, Jesús: *La Gobernación General en la Corona de Aragón*, C.S.I.C., Zaragoza, 1963, pàg. 94.

51. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 108 v°.

52. Carme BATLLE indica que el 1325 en moments de fretura de cereals, el preu del blat va arribar a 61 sous la quartera. Cf. BRUNIQUE: *Rúbriques*, IV, pàg. 162, a BATLLE GALLART, Carme: *La crisis social y econòmica de Barcelona...*, pàg. 45. El preu va continuar mantenint-se alt el mes d'abril de 1333, quan la quartera de blat costava 42 sous, i 24 la de civada. Els preus són molt més alts que no els de Cervera. BATLLE, C.: *La crisis social...*, pàg. 46.

53. A diferència del veguer amb jurisdicció territorial àmplia, el batlle tenia una jurisdicció de temes polítics, socials, econòmics, i també jurídics —interferint així amb el veguer— reduïda a la vila. Des del 6 de maig de 1333, com a mínim, era batlle de Cervera P. Febrer, que substituïa en Jacme Olzinelles. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 65 v°. L'actuació del batlle a Cervera és recollida per TURULL I RUBINAT, Max: *El Règim Municipal de Paeria...*

poques vegades en la vida municipal de la vila— decideix que ningú, sigui d'on sigui i de qualsevol condició, pagui res per imposició. Aquest tribut era revocat per paers i prohoms del Consell i es dirigia a tothom que comprés i vengués blat a Cervera. L'acord regiria fins que el Consell no ordenés el contrari. Eren exceptuats de la mesura els flequers i els forns, que havien de pagar com era costum.

A continuació venien les disposicions negatives o prohibitives. Del blat comprat a la vila, no se'n podia treure més que aquell que hom podia carregar a coll i no en cap bèstia. S'intenta com sigui que no marxi blat de Cervera deixant la vila desassistida. Fins i tot faran jurar als compradors que verament tenien necessitat d'aquell blat, i que no tenien intenció de prendre'l. Després de l'anunci ve detallada la sanció pels infractors, tant si són compradors com venedors (o venedores, s'especifica). Qui pretenia treure blat il·legalment el perdria tot; i qui havia venut més gra del permès, li tocava pagar de multa 60 sous, o bé passar un dia al "*costel*" per escarni públic⁵⁴ si no disposava de la quantitat fixada.

Les mesures afecten bastant els revenedors de blat. El Consell intenta que aquest grup no faci negoci amb l'especulació. La Paeria assigna prohoms que han de vetllar per una compra-venda segons les necessitats de cadascú. La multa és la mateixa que abans: 60 sous o bé un dia al "*costel*". Dins el còmput d'intermediaris no s'obliden els "*corredors*" de blat. S'anulla l'ofici aquests dies. Cap d'ells ha de gosar comprar i vendre blat, i per tant no els és permès d'entrar a la bladeria per motius comercials. La multa és la mateixa.

Encara es diu que ningú no tingui blat que li sobri o li pugui sobrar d'aquí a una nova provisió. Que aquesta gent no compri més blat ni en faci comprar a ningú per ell. Si hom té bèsties de feina i necessita civada, estarà autoritzat a comprar-ne la que li faci falta, sempre, però, sota el control i coneixença dels prohoms que són assignats a aquest efecte.

A continuació el document està més malmès del compte i la lectura es fa difícil. Sembla voler dir que els paers han organitzat una botiga per vendre blat a sota preu, i que en el mateix establiment comprarien civada i ordi a aquells que en tinguessin

54. *Costel*: columna o bastiment de fusta on eren subjectats certs individus acusats d'alguns delictes, que eren exposats a la vergonya pública per un temps determinat, de vegades sense tortura, i altres amb algun turment, com ara clavament de mans, mordasses, etc. (DCVB).

menys d'una quartera. S'indica que els paers vendran el blat en la botiga "*sens cap guany*", però la frase apareix tatxada i anul·lada. Sigui com sigui, es desprèn d'això que el Consell canalitza la compra-venda i l'intercanvi de gra en una botiga regida per prohoms.⁵⁵

Els dos prohoms encarregats són Jaume Riquer i Jaume Claris. Cap dels dos apareix en la primera legislatura. En la segona, en canvi, ocupen càrrecs diferents. Jaume Claris és consellers, i és l'individu que acumula més càrrecs de tot el Consistori: vuit. A més a més de botiga de blat, era el responsable de solventar un malentès amb homes de Piera; havia d'estar present en l'estat de comptes dels paers anteriors; era procurador de la Caritat; encarregat dels obrers i "*departidors*" dels carrers i termes; síndic per la venda d'un violari; de la comissió per l'estudi de l'augment de la imposició, i de la comissió per sumar la queta d'en Pere Talladel. Podem veure en Jaume Claris l'home més influent d'aquell Consell, si més no en nombre de càrrecs. Jaume Riquer va ser més discret. Podria ser que es tractés d'un argenter, però no entenim la certesa absoluta. Va adquirir responsabilitats en el Consell ocupant quatre càrrecs (xifra per damunt la mitjana global). Era responsable de reconèixer tot el que es feia amb argent a Cervera; també estava en la comissió de comptes dels paers anteriors, i com el seu company de botiga, pertanyia a la comissió sobre obrers i "*departidors*" de carrers i termes.⁵⁶

Es pot dir, doncs, que dos prohoms relativament influents estaven a càrrec de la botiga municipal del blat.

La darrera ordinació d'aquest Consell monotemàtic del dia 11 de desembre anunciava que cap revenedor podia tenir blat ni en tinalles ni de cap altra manera en la bladeria o en la plaça. El blat calia exposar-lo en les botigues de cadascú o bé en les respectives taules. Tampoc no podien entrar a la plaça per prendre les bèsties que durien el blat. La pena era la de costum: 60 sous o un dia al "*costel*".

Totes aquestes ordinacions van ser fetes públiques per manament del batlle i dels paers i prohoms. Insistim en la novetat que suposa l'aparició de la figura del batlle.⁵⁷ Gairebé sempre a Cervera havia estat al marge de la dinàmica municipal. Només inter-

55. Totes les ordinacions d'aquest dia 11 de desembre de 1333 pertanyen a AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 108 vº a 109 vº.

56. TURULL I RUBINAT, Max: *El Règim Municipal de Paeria...*

57. Ibidem.

venia en els casos extrems. Sembla que la seva funció es limitava a sancionar o ratificar els acords del Consell. Ara, en canvi, apareix com a promotor —potser més formal que no real— de la normativa vigent. Tot i especificar l'autoritat del batlle, totes les ordinacions les està elaborant el Consell. En aquesta important sessió no eren presents ni el batlle ni la major part de consellers.

Si el darrer Consell va celebrar-se dimarts, el pròxim va ser-ho el diumenge 16 de desembre. No era usual de celebrar reunions el diumenge, però la importància del problema així ho deuria exigir. En aquesta convocatòria van assistir-hi tres paers i només cinc consellers, a més a més de 43 prohoms. Ja vam indicar oportunament que la presència de prohoms de la vila va augmentar molt els últims mesos de la legislatura.

S'observa una intensificació del problema de la manca de gra. Pel tipus de mesures adoptades i perquè aquesta sessió va ser gairebé tota dedicada al tema de l'abastiment de cereal.⁵⁸

La transcripció de la sessió comença també amb rotunditat, però amb cert matís novedós: "*E com gran carestia fos en la terra de blat ... ordonaren de voluntat d'en P. Febrer batlle...*".⁵⁹ Hem d'entendre per "*terra*" la font de producció, el sòl? O bé cal entendre-hi el país, Catalunya en general? Ens inclinem a pensar en la segona proposta; ja hem vist com la crisi de subsistència va donar-se en altres indrets. S'ha dit que els consellers de Barcelona van comprar gra al bisbe de Lleida, i també van aconseguir-ne de l'Urgell i la Segarra.⁶⁰ Probablement els paers de Cervera eren ben conscients de l'abast del problema, i per això deien que la carestia afectava tot el país. Però a més, es torna a insistir que la crida es feia per ordre del batlle de Cervera, tot i que aquest advertiment institucional apareix interliniat en el document i no fou escrit de bon començament. En aquest cas, segons s'escrivi, el batlle va manar els paers de Cervera que anessin per la vila a fi i efecte de saber directament quan blat havia en existència i fins quan duraria. En tot cas, els paers podien enviar-hi prohoms delegats que fossin de confiança i que anotessin totes les existències.

Les ordinacions són dia a dia més rígides i l'autoritat municipal més inquisitorial. Continuant amb la voluntat del batlle de

58. El Consell del 16 de desembre de 1333 abasta els folis 110 vº al 111 rº (AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*).

59. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 110 vº.

60. RIERA VIADER, Sebastià: «El proveïment de cereals a la ciutat de Barcelona...».

Cervera, ordenaren que tothom, de qualsevol estament o condició que fos, havia de manifestar el blat que tingués en alguna possessió seva dins la vila o en els termes. Els paers i consellers tindrien cura que les confessions fossin certeres. Els assignats pel Consell tenien atribucions per escorcollar la casa de la gent per confirmar si realment existien les quantitats manifestades. El dispositiu per detectar aquest magatzematge penat era ben estimulante en època de carestia. La meitat del blat trobat o omittit seria per la persona que havia fet la denúncia, i l'altra meitat seria pel rei.⁶¹

El Consell tornà a revocar antigues usances. Ara tocava el torn a les fleques. La imposició els fóra revocada per tant de temps els paers i prohoms no anunciessin el contrari; i és que les fleques estaven sense pastar. Recordem que anteriorment ja s'havia anul·lat la imposició per l'entrada de mercaderies d'aquesta mena, i s'havia exceptuat les fleques i els forns.⁶²

La sessió d'aquest 16 de desembre va ser força prolífica. Les ordinacions continuaven inexorables. S'insisteix en la impossibilitat que cap home foraster tragués blat de la vila, sinó en molt petites quantitats. El sistema penal va canviar respecte aquelles primeres mesures. De nou se cercava una manera més eficaç per sorprendre els qui escapolien la llei. Qui feia la denúncia del frau es quedava amb la meitat del blat requisat; el rei era el beneficiari de l'altra meitat.⁶³

Finalment van elegir quatre prohoms de cada quarter per a que fessin l'oportú escorcoll del blat a cada casa. Pel quarter del Cap Corral foren elegits Jaume de Manresa, conseller; Bernat de Foix, paer la legislatura anterior i amb més càrrecs en aquest període, entre els quals destaca el de pertànyer a la comissió que estudiava la pau ciutadana juntament amb Guillem de Cervelló, procurador de Catalunya. El nom dels altres dos prohoms del Cap Corral apareix il·legible. Del quarter de la Plaça trobem en Ferrer de Vergós, conseller a la legislatura anterior i amb càrrecs en la present (entre d'altres, reconèixer tot el fet amb argent); Bernardó Major; Francesc ses Cases, que en aquesta legislatura només va tenir tres càrrecs (un d'ells tractar la pau ciutadana amb el noble Cervelló), però que en el període anterior va ser el conseller amb el nombre màxim de responsabilitats: nou. D'elles destaca la de guardià de les carnisseries, peixateries i blat, la de guardià del safrà i el seu pes, i alguns afers «diplomàtics» fora vila; i Ponç

61. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 110 vº.

62. *Ibidem*.

63. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 111 vº.

Maeler era mostassaf del safrà. Pel quarter de Montserè van elegir Bernat del Canós; A. Rossell; A. Huch, que va ser mostassaf de les carnisseries, peixateria i blat; i R. Moros, conseller la legislatura anterior. I del darrer quarter, el del carrer de Barcelona, de l'Abeurador o Sebol·leria, trobem a A. Martí; G. Pujalt; Bernat Esteve i Joan Lenyador.⁶⁴

Així, doncs, la sessió del dia donava a conèixer la necessitat de fer un inventari complet de tot el blat que hi havia a Cervera, i disposava les ordres per efectuar-lo.

La del 18 de desembre va ser de les darreres sessions celebrades aquella legislatura. Com d'altres, va estar dedicada sobretot al tema del blat. S'anunciava que la mesura restrictiva per treure blat de la vila —dictada el passat 11 de desembre— no havia tingut aplicació pràctica i s'efectuaven frauds a l'hora de treure blat de Cervera. Per tant, i donat que la carestia s'accentuava, el Consell, de comú acord i per voluntat del batlle, decidia que "*ne-
gun hom estrany no hic gosàs traure gens de blat*". S'eliminava aquella escltxa de permissibilitat per treure una mica de gra. També avança el Consell que ningú no gosi demanar favor especial a cap dels paers, i que aquests no accedeixin a les súpliques (que ja es donen per segures). Probablement la política municipal estava molt personalitzada i era freqüent d'anar a raure als individus en concret quan alguna disposició de la institució perjudicava un particular. Per si de cas, els paers juren de complir l'ordinació esmentada. La pena torna a ser la de meitat i meitat pel delator i el rei.⁶⁵

La segona norma de la sessió fa una precisió per evitar que ningú no tregui blat d'estranguis. Es diu que cap "*muleru*", amb l'excusa de dur blat al molí, no en tregui de la vila fraudulosa-ment.⁶⁶ S'insisteix que els paers i prohoms assignats per l'escorcoll del blat jurin de fer-ho bé i diligentment.⁶⁷ La notícia sembla insinuar-nos que un altre temps era fàcil que els càrrecs incomplissin les ordinacions, i el favoritisme i privilegi es trobessin arreu.

7. Conclusions

No pot evitar-se al fer una investigació històrica de plantejar-se —al final— la insolent pregunta: i què? Efectivament, constatar

64. TURULL I RUBINAT, Max: *El Règim Municipal de Paeria...*

65. AHCC, Fons Municipal, *Llibre de Consells*, 1332-1333, f. 112 vº.

66. *Ibidem*.

67. *Ibidem*.

que a Cervera —com a punt indicatiu de la Catalunya interior— també va haver dificultats de subsistència i avituallament de gra i vi el 1333 és força interessant. Però, per dir-ho d'alguna manera: i què que a Cervera hi hagués fam aquelles dates?

Va ser "*el mal any primer*" un fet aïllat i accidental? O bé cal entendre'l dins una davallada general d'aquella societat, i de Catalunya en particular? Sia com sia, cal interpretar "*el mal any primer*".

Una primera reflexió. Ens trobem a mig segle XIV amb un sistema econòmic —el feudal— que va permetre que una mala collita provocada per inclemències climàtiques desencadenés una fam rabiosa. Fem per un instant una anàlisi comparativa diacrònica: és possible una crisi de subsistència que arribi als límits que va fer-ho el 1333 per falta d'aliment bàsic a la nostra àrea? Per motius climàtics semblants als expressats sembla improbable. De tan trivial comparació podem deduir-ne que el sistema feudal era incapaç d'aturar segons quins fenòmens exteriors. L'estructura del sistema esdevenia impotent, de la mateixa manera que l'estructura del sistema capitalista esdevé impotent per solventar altres problemes.

La fam de 1333, sense provocar aparentment cap crisi (no ens referim a nivell local), ni sense ser-ne conseqüència directa, va manifestar la incapacitat feudal de donar resposta a situacions límit i no ordinàries. Va ser com una primera premonició de la crisi de la feudalitat, el que ha vingut a dir-se una crisi d'estructures. El desenvolupament tècnic no facilitava una producció suficient per una població que creixia sense parar. El sistema feudal, a l'igual que passaria amb la pesta negra de 1349, no sols no va solventar el problema, sinó que encara el va empitjorar. Els senyors feudals, lluny de veure disminuir llurs rendes i beneficis, van incrementar la pressió vers els camperols, i la violència feudal va viure un nou rebrotament. En definitiva, l'aparell productiu es mostrà insuficient per satisfer les necessitats d'una població que precisava més del que el camp li podia oferir.

Pensem que a nivell general cal incloure "*el mal any primer*" en aquest context. Que podem fer-ne altres interpretacions a diferent escala no ho neguem en absolut, i a Cervera només hem obert la recerca. Han sorgit nous temes per a investigar: el paper jugat pel municipi i l'enfortiment o afebliment de la institució, bé per mèrits propis, bé pel suport reial; el rol de la corona al llarg del temps de dificultats; la recerca, a nivell local, de nous mètodes de finançament; el possible desgast de l'oligarquia en el govern ciu-

tadà i el recanvi de fracció; la intensificació de la lluita de classes i la presa de consciència del caràcter polític del Consell Municipal. El tema no pot desvincular-se dels problemes més importants que planteja la Baixa Edat Mitjana i la primera crisi de la feudalitat.

CRONOLOGIA

8 de juliol, 1332:

— Guardians al vinyògols per tal d'evitar devastacions de verema i espelts.

15 de juliol, 1332:

— Prohibició d'entrar verema del Canós a Cervera.

8 de gener, 1332:

— Elecció de càrrecs (guardians del blat).

27 de gener, 1332:

— Robatoris de sarmoners, mallols, arbres fruiters.

5 de maig, 1333:

— Primeres mesures preventives.

— Anunci de la manca de pluja. Celebració processó.

30 de juny, 1333:

— Limitació de dur armament per la vila.

8 d'agost, 1333:

— Anunci de pedregades anteriors i perjudici pel camp.

— Possibilitat de comprar verema a l'exterior.

24 d'agost, 1333:

— Prevenció de perills de pluges i altres accidents.

— Petició de collir verema aviat.

31 d'agost, 1333:

— On s'ha de vendre el blat que duen de fora.

— Enfranquiment de l'entrada de blat a Cervera.

2 de setembre, 1333:

- Canvi en la imposició que gravava el vi.

11 de desembre, 1333:

- “*E com gran carestia fos en la vila de Cervera...*”
- Augment del preu del blat (24 o 25 sous).
- Enfranquiment compra-venda de blat.
- Limitació del gra que es pot treure de Cervera.
- Mesures penals.
- Prohibició dels intermediaris.
- Una botiga a disposició de la universitat.
- Càrrecs municipals extraordinaris pel blat.

16 de desembre, 1333:

- Inventari del blat que hi ha a la vila.
- Noves mesures penals.
- Augmenten els enfranquiments: ara les fleques.
- Major disciplina en la limitació de treure blat.
- Elecció de prohoms per a l'escorcoll per les cases.

18 de desembre, 1333:

- Prohibició de treure gens de blat.
- Advertiment disciplinari a paers i consellers.

APÈNDIX DOCUMENTAL ¹

Llibre de Consells: 1332-1333. Fons Municipal. AHCC. 8 de gener 1332, folis 48v.; 49r.; 49v.

E com novelament los dits paers e conseylers deguen elegir mostafaços guardians, elegiren e assignaren per Guardians los daval scrits a les coses daval scrites:

[Primerament] elegiren e posaren a mostafaçs de les carneries e de la pescaderia, e del blat, e de la fusta, e a les altres coses pertanyents al dit offici:

En Pere de Muntpaó
Berthó de Marunys
Pere Serra
A. Huch

Item elegiren e assignaren per mostafaç e guardians a les flequeries, e a les mesures del vi, e a les altres coses pertanyents al dit offici:

Guillem de Morrenya
[Pere Blanc]
Pericó Miró
Pere Martí fiyll d'en Johan

Item assignaren a Guardians dels forns e dels establiments fets sobre los forns:

ço és saber al forn de l'abeurador

Ramon Solà, forner
Brunet de Cap de Vila

Item al forn de la Pexera

En Pere d'Ostafranchs
En Fornet

Item al forn d'en Ratera o d'en Pere Martí

Pericó Ribera
Bernat Guitart

Item al forn de Vilanova

En Jacmó dez Val
En Cerveró Sendomí

1. L'apèndix documental que incloem és una selecció de les actes del Consell de la Paeria d'aquelles sessions on va tractar-se el tema de la carestia de blat. Tampoc no reproduïm l'acta sencera, sinó només aquells bocins que ens interessen.

Item al forn de Muntseré

En Romeu Amat
Bernat Ninot

Item al forn de la Plaça

En Pere de Senta Maria
En Bernat Amat

Item al forn d'en Vivet

En Ramon Alegre
Ramon Gilabert

Item al forn de la Bassa

A. Serra
A. de Meyà

Item al forn de la Val

En Ponç de Roset
n'Andreuó

Item al forn d'en Cahorci

Pericó Bremon
Ponç Zacoma

5 de maig, 1333. Folis 64v.; 65r.

E com per ço com no plovie lo blat puyàs fort, e fos pervengut Conseyl del dit R. de Menresa, segons que en Conseyl dix que alguns e alcunes revedors, e alguns altres puyaven part manera lo dit blat, sobra ço demanà conseyl dels dessús dits conseylers e prohòmens que s'i farie. E los dessús dits concordament e en I^a veu conseylaren que y fossen assignats guardians, hòmens bons, prohòmens e leylals, e que tinguen bé a ser que per pravitat d'alcú, carestia no.s pusque metre en la vila mol blat [] no facen per [] mas però que no fos cotat ne vedat de trer, car per ventura no nich entrarie tant, e poder serien pus car.

8 d'agost, 1333. Foli 85v.

E fo proposat en Conseyl que com en los ans passats fos estat ordonat a profit comú de la vila, que nuyl hom de la vila no gosàs conprar venema de nuyl hom estrany dels castels entorn ne hic gosàs nuyl hom estrany metre venema per vendre dins la dita vila. E aquest an fos fort faylat l'espelt de la venema, axí per poca venema com encara per moltes pertides dels tèrmenes e de les quadres de la vila sie estat pedreyat, que.s farie sobre les dites coses aquest an. E sobre açò ordonà lo Conseyl que solament aquest an per la rahó d'avant anant sie revocada la dita ordinació de no metre venema. E axí enguan, que tot hom de la vila puixe conprar venema en qual loch se vuyle. E tot hom estrany nich puixe metre a sa voluntat.

24 d'agost, 1333. Folis 88v.; 89r.

E com fos proposat en lo Conseyl que lo temps de les venemes s'acostave fort en tant que la venema ere fort madura e assaunada de venemar, e les gens teniens lo periyl que.s porie seguir de la venema, per pluyes e per altres accidents e maneres que soven s'esdevenen, requerissen los paers e lo Conseyl que feessen cridar que venemes e dia assignassen que d'aquel enant pogués hom venemar en les quadres, e altre dia, que d'aquel enant pogués hom venemar el cor de la vila segons que és acostumat de fer. Sobra ço, concordant lo Conseyl, ordonà que dissapte primervinent sien cridades

les venemes a diluns e a diyous primers vinents après del dit dissapte. En axí que lo dit diluns puixe tot hom venemar en les quadres, el dit diyous en el cor de la vila, e que tro al dit dia nuyl hom no gos venemar.

31 d'agost, 1333. Foli 92v.

Item [ordonaren] que nuyl hom estrany que a somades aport blat per venre en la dita vila pus que-l vene en Plaça e no en botiga, e que-l vene aquel dia que-l aportarà, que no pach res d'imposició aquel dia que l'aportarà, mas si-l met en botiga o-l compre, que pach axí com és ordonat.

En Guillem de Besora, en Ferrer de Vergós, en Pere Martí, na A. d'Espo-na damunt dits, que-ls plaeye e que consentien a la ordinació del blat, mas que al altre no consentien.

En après en Ponç d'Albesa, en Guillem de Besora, digueren que-n fees-sen que-s volguessen.

11 de desembre, 1333. Folis 108v; 109r; 109v.

E com gran carestia fos en la vila de Cervera on [] puyat a XXIII o a xxv solidos, e a pus la migera de ordi [] solidos. Sobra ço, lo Conseyl, a profit comú de la vila, d'assentiment e a voluntat de l'honrat en P. Febrer, batle de la dita vila pel Senyor Rey, ordonaren que nuyl hom estrany ne privat de qualque condició sie, que compre o vene blat dins la vila de Cervera, no pach res per imposició del blat que comprarà o venrà en la dita vila, car la dita imposició del dit blat an los dits paers e prohòmens per revocada a aytant de temps com als paers e prohòmens de la dita vila plaurà.

Exceptat que les flequeres e los forns paguen de imposició axí com s'a-vien acostumat.

Item que nuyl treginer ne altre hom estrany no gos traure negun blat que aye comprat dins la dita vila, exceptat que si-n volen comprar 1ª quartera o aytant com se'n puguén portar a col [] sens bèstia que-u puxen fer, ab que-u juren que-l an obs a lur messó, e no-n preneren. E qui contra farà, sàpie que perdrà lo blat que comprat aurà, e aquel o aquela que-ls los venrà, que pach per ban LX solidos, e si pagar no-ls porà, estie 1 dia el costel.

Encara an ordonat que nuyl revenedor o revenedora ne neguna altra persona no gos comprar [negun blat] [] exceptat que si an mester a [] na per venre la çivada [ne puxen] comprar ay tanta com los prohòmens que assignats hi són cone [] obs n'ayen a comprar ne deyen. E que aquel ayen a penre e a fer comprar per mà dels dits prohòmens a açò assignats. E qui contra farà, que pach per ban LX solidos, e si aquels pagar no porà, que sie 1 dia el costel.

Item que negun corredor ne corredora, ne neguna altra persona no gos usar d'offici de corredoria en alcun blat, ne gos aydar a comprar o a venre blat a alcú, ne entrar en la bladeria ne en altre loch per la dita rahó. E qui contra farà que pach lo ban desús dit. E si pagar no-l porà, estie 1 dia el costel.

Encara que nuyl hom aye blat que-li bast o li pugue basta d'açí a novel a previsió d'él e de sa companya, no gos comprar blat alcú, ne fer comprar a quarteres ne en altra [manera Ex]ceptat que si té bèstia, e ha ops mena a çivada [] comprar ay tant com mester n'aurà a conexença del [] assignats hi són. E si ha forment e no h[] comprar ordi a obs de companya o en altra manera que [] la venre ay tanta quantitat de forment com [].

Encara ordonaren que tot hom e tota fembra que [] o ordi d'una quar-tera a aval, que vinguen a 1ª botiga [] la qual los paers tinguen de blat

per venre («sens cap guany» frase tatxada; transcrip.) al preu que.s compra-
rà a aquels qui obs n'ayen. A la qual botiga a tenir assignaren en Jacme Ri-
quer e en Jacme Claris.

Encara ordonaren que tot hom e tota fembra que [] lo ordi d'una quar-
ne en altra manera en la bladeria ne en la Plaça, si no tan solament en lurs
botigues o en lur taula, ne encara gos entrar en la Plaça per penre les bèsties
que aportaran lo blat. E qui contra farà, caurà en ban de LX solidos o estarà
1 dia el costel.

Les quals ordinacions foren publicades per veu de crida per part del batle
e dels paers e dels prohòmens de la dita vila, per en Berthó [] jedor públich
de la dita vila.

16 de desembre, 1333. Folis 110v; 111r.

E com gran carestia fos en la terra de blat [] [ordonaren de voluntat
d'en Pere Febrer batle] de conseyl que.ls paers que anassen per la vila []
de blat per saber quant ni.nch ha, ne a quant de temps porà [] lo que.y
assignen prohòmens covinents a lur bon vigares que.y vayen e que leyalment
façen escriure tot quant blat troben.

Item donaren de conseyl e ordonaren de voluntat del dit batle, que sie
feyta pública crida per la dita vila que tot hom e tota fembra de qualque
condició sie, que aye o tingue blat alcú dins la vila de Cervera o els termes,
que.l sie tengut de manifestar als dits paers o prohòmens que.y assignaran
e dir veritat com ne seran requests. E encara prec lo manifest que sie escor-
coylat, e si.ls en serà atrobat més que no.n auran manifestat, que.n perden
aytan com trobat n'ayen, del qual blat aye la meitat aquel o [aquella] que
dexclarar o.l trobaran, e l'altra meytat sie al Senyor Rey guanyada.

Encara donaren de conseyl e ordonaren que la imposició de les flequeres
[] ada per aytant de temps com als paers e prohòmens [] axí que les dites
flequeres no pasten [].

[Item que nuyl hom] estrany no hic gos trer blat alcú si que sie seu[
con]pre sinó 1ª quartera, axí com es estat ordonat pels dits paers e prohò-
mens. E qui contra farà, que perde lo blat que s'enportarà o hic traurà, del
qual sie la meytat d'aquel qui.n trobarà, e l'altre meytat del Senyor Rey.

18 de desembre, 1333. Foli 112v.

E com en 1 Conseyl tengut a XI dies de deembre [] coses fos estat
acordat que nuyl hom estrany no [] blat sinó 1ª quartera o aytant com
ne pogués portar a cap o a col jurans que.l volguessen a lur messó. E en açò
agués hom trobat que.s feyen frauds, e mayorment com lo blat s'estrengués
fort. Emper açò acordaren e ordonaren los desús dits de voluntat del batle,
que negun hom estrany no hic gosàs traure gens de blat, ne que nuyl hom
no.n gosàs pregar, ne.ls paers no.u puxen atorgar, e que açò juren tots aquels
qui són el Conseyl.

Item que si serà atrobat que alcú n.ich trague, que.l perde, e si la mey-
tat d'aquel guaanyada a aquel qui.n denunciarà, e l'altra al Senyor Rey.

Encara que escorcoyl e manifest del blat sie feyt axí com és estat acordat
bé e diligentment e leyal, e que açò juren los paers e prohòmens qui assign-
ats hi són.

Item que [sie tengut] a.sser que negun muleru a escusa de portar blat
a molí, no gos traure blat a negun hom ans aye a tornar la [] traure de la
vila. E si frau hi fa, que li cost de [].